

PHA 404 PREHİSTORİK AMERİKA VE PASİFİK ARKEOLOJİSİ

KONU 8: AMERİKA KITALARINA GEÇİŞ YOLLARI VE BÖLGESEL KRONOLOJİLER

3. GÜNEY AMERİKA

Güney Amerika'nın prehistorik kültürel kronolojisini temel olarak 4 bölgeye ayırabiliriz. Bunlar;

Kuzey And bölgesi-yukarı Amazon,

Merkezi And bölgesi,

Güney And bölgesi ve son olarak

Aşağı Amazon bölgesidir.

Kıta Amerika prehistoryasına ait buluntular ve onların tarihleri bizi kimi zaman oldukça şaşırtmıştır. Biliyoruz ki insanın Amerika kıtasına ilk geçiş yolu Bering Boğazı vasıtasıyla Asya'dan gerçekleşmiştir. Dolayısıyla Kuzey Amerika'nın istilasını çok daha erken olmak durumundadır. Ancak güney Amerika'da Monte Verde yerleşim yerine ait bir yaşlandırma M.Ö. 31.000 tarihi vermiştir.

Güney Amerika prehistoryasında en erken aşamada M.Ö. yaklaşık 9.000 civarında paleo-indian grupları görmek mümkündür. Bunlar tartışma götürmeyen gerçeklere dayanmaktadır. M.Ö. 8.000'e kadar paleo-indian varlıkları görmek mümkündür.

M.Ö. 8.000 ile M.Ö. 5.000 arasında “lithic period” olarak isimlendirilmiş olan bu dönem, buzul sonu avcı-toplayıcı grupların kültürel belgelerini vermektedir. Bu özel dönem isimlendirmesi, Paleo-indian dönemin son aşamasına denk gelmektedir. Bu küçük sayılı hareketli gruplar, avcılık-balıkçılık ve bitki toplayıcılığıyla yaşamlarını sürdürmüşlerdir.

Bu dönemin ardından, Arkaik ya da Mezo-indian dönem karşımıza çıkar. M.Ö. 5.000 ile M.Ö. 2.000 yılları arasına yerleştirebileceğimiz bu dönemde, önceleri yarı yerleşik yaşam biçimine adapte olmuş, hayvan ve bitkileri evcilleştiren, dönem sonlarına doğru çanak-çömleği keşfeden insan grupları ile karşılaşılır. Avcılık ve toplayıcılık halen devam etmektedir.

M.Ö. 2.000’den milada kadar olan dönemde bölgelere göre farklılaşan çeşitli kültürler karşımıza çıkmaktadır. Bu zaman dilimi, Neo-indian döneme denk düşer. Bunlar;

- Kuzey And bölgesi-yukarı amazon’da Valdivia kültürü, Machalilla kültürü ve Chorrera kültürleri;

- Merkezi And bölgesinde Kotosh kültürü ve Chavin kültürü;

- Güney And bölgesinde Chiripa kültürü ve Pucara kültürü;

- Aşağı amazon bölgesinde de bahçe tarımı yapan köy kültürleri gelişmiştir.

Milatla birlikte Klasik dönemde aşağı Amazon bölgesi hariç tüm bölgede şeflikler ve küçük imparatorluklar karşımıza çıkmaktadır. Amazon bölgesi kültürel karmaşıklığın çok daha az olduğu küçük şeflik sistemlerinin hakim olduğu bir yapı göstermiştir. Bunun nedeni de bölgenin coğrafi koşullarına bağlanmaktadır.